

FRENYÓ ZOLTÁN (SZERK.):
KONZERVATÍV ARCKÉPEK

L'Harmattan Kiadó – TIT Kossuth Klub Egyesület
Budapest, 2021. 520. o.

ZOLTÁN FRENYÓ (ED.): CONSERVATIVE
PORTRAITS

ÖSSZEFOGLALÁS

Frenyó Zoltán Konzervatív arcképek című kötete 74 hazai és külföldi gondolkodó rövid életrajzán, illetve politikai, filozófiai, eszmetörténeti profiljuk megrajzolásán keresztül mutatja be a konzervativizmus eszmerendszerét és annak változásait a XVIII. század végétől a XX. század végéig.

Abstract

Zoltán Frenyó's book Konzervatív arcképek [Conservative Portraits] presents the ideology of conservatism and its changes from the end of the 18th to the end of the 20th century via short biographies of 74 Hungarian and foreign thinkers and by delineating their political, philosophical and ideological profiles.

Kulcsszavak: Frenyó Zoltán, kereszténység, konzervativizmus, neotomizmus

Keywords: Zoltán Frenyó, Christianity, conservatism, neotomism

Frenyó Zoltán az általa szerkesztett Konzervatív arcképek című kötetben nem kisebb feladatra vállalkozik, minthogy meghatározza a konzervativizmus fogalmát, értelmezze a legfontosabb jellegzetességeit, a hozzá kapcsolódó politikai, társadalmi, erkölcsi tantételeket. Célja, hogy pontosítsa, tisztázza a konzervatív eszmerendszerrel kapcsolatos félreértéseket, téveszméket, átfogó képet nyújtson erről az ideológiáról és irányt mutasson mindazok számára, akik szeretnének közelebbről megismerni a konzervativizmus jelenségével, hatásával, tanításaival.

A kötetben egy tartalmas, a témát felvezető és a jelentőségét alapjaiban körülíró szerkesztői előszó mellett 74 konzervatív gondolkodó életrajzát találjuk, akik valamilyen módon hozzákapcsolhatók a XIX. és a XX. század eszmetörténetéhez életművükkel, gondolkodásuk-

kal. Az egyes arcképek valamennyi esetben az illető fényképe mellett tartalmaznak egy rövid életrajzot, a konzervativizmussal kapcsolatba hozható gondolatmenet felvázolását, valamint a saját műveit és a vele kapcsolatos szakirodalom felsorolását.

Frenyó Zoltán az előszóban kifejezi azt a szándékát, hogy korunk eszmék zűrzavarát és világosságát egyszerre felvonultató forgatagában elősegítse a konzervativizmus eszméjének jobb megismerését és megértését, konkrét példákat hozva a történelemből arra, hogyan jelent meg ez az ideológia az egyes gondolkodók világában, abban a szellemi környezetben, amelyben éltek és alkottak. A konzervatív eszmekör alapvető meghatározásán túl fontosnak tartja azoknak az elemeknek a tisztázását, amelyek nem minden korban és nem mindenkinek jelentették ugyanazt, vagy éppen annak a kérdésnek a megválaszolását, hogy mennyiben tekinthető a konzervativizmus ideológiának. Igyekszik határvonalat húzni a konzervativizmus és a liberalizmus közé és megrajzolni a kapitalizmushoz való hozzáállás körvonalait, illetve a politikai életben való megjelenési formáit.

A szerkesztő egyfajta párhuzamot is von korunk és a száz évvel ezelőtti időszak között, amikor hasonló szellemi válság határozta meg a világ működését. A konzervativizmus gyökereit azonban nem ide, hanem a XVIII. század végére vezeti vissza, a francia forradalom idejébe, amelynek következményei többeket a monarchia és a restauráció védelmében történő gondolkodásra készítettek. Ekkor fogalmazta meg Edmund Burke, akinek az arcképe az első helyen szerepel a jelenlegi összeállításban, a fenntartásait a forradalommal kapcsolatban.

Ezt követően nem csak az angol, hanem a francia, a német és az orosz területen is fejlődésnek indult a konzervativizmus gondolata, és nem maradt ki ebből az egyház sem, hiszen azt a kérdést is körbe kell járni a konzervativizmus vizsgálata kapcsán, hogyan alakul az évszázadok során a konzervativizmus és a kereszténység, azon belül a katolikus egyház kapcsolata. Így aztán nem csak a világi gondolkodók arcképei kapnak helyet a kötetben, mint például A Nyugat alkonya világszerte ismert szerzője, a filozófus Oswald Spengler, hanem neves egyházi személyiségek, köztük három pápa is. IX. Pius, aki a XIX. század közepének meghatározó alakjaként védelmezte a kereszténység alapvető értékeit. Az őt követő XIII. Leó, aki elsősorban az Aeterni Patris és a Rerum Novarum enciklikákon keresztül adott hangot annak a szándékának, hogy a kereszténységnek választ kell adnia a kor legégetőbb kérdéseire. Valamint II. János Pál, aki a hidegháború végén, majd a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján végbement világpolitikai változást követően formálta az egyház társadalmi, szociális és erkölcsi tanítását.

Bár a kötet nagyobb részét külföldi gondolkodók arcképei alkotják ismertebb és kevésbé ismert nevekkal, az utolsó harmadban helyet

kapnak a konzervativizmus magyar képviselői is, világi és egyházi szerzők vegyesen. A konzervativizmuson belül többen is képviselik a kötetben a neotomizmus irányzatát, a mozgalmat útnak indító, korábban említett XIII. Leó mellett például a francia filozófus Jacques Maritain, vagy a magyarok közt a domonkos teológus Horváth Sándor, a piarista dogmatikus Schütz Antal, az elsősorban sajtóapostolként ismert jezsuita Bangha Béla, valamint a teista bölcselet egyik fő képviselője, a filozófus Pauler Ákos. De fontos szereplője nem csak a kötetnek, hanem a száz évvel ezelőtti keresztény, konzervatív közéletnek a *Rerum Novarum* enciklikai nyomdokait követő Prohászka Ottokár is, aki a modern világot a kereszténység értékrendszere segítségével támaszkodva kívánta megújítani és ezzel egyfajta ellensúlyt képezni a liberális és a szocialista ideológia kihívásaival szemben.

A kötet hiánypótló jelentőséggel bír, amennyiben nem csak a konzervativizmus általánosan elismert képviselőit vonultatja fel az arcképek közt, hanem olyan szerzőket is, akik kevésbé ismertek, vagy éppen nem feltétlenül a konzervativizmus iránti elkötelezettségük az a legfontosabb jellemzőjük, ami alapján a tudomány világa a mai napig jegyzi őket.

A kötet kialakítása, a kitűzött cél megalapozza adott esetben a trilógiává bővítés lehetőségét, amennyiben a jövőben esetleg elkészül az elmúlt két évszázadot a konzervativizmus mellett meghatározó két másik nagy eszmerendszer, a liberalizmus és a szocializmus tantételeit, illetve gondolkodóit bemutató kötet hasonló arcképek formájában. Továbbá érdemes lehet a jelenlegi, a kötet elején feltüntetett rövid névsor helyett esetleg a kötet végén a nevek mellett feltüntetni az egyes arcképek szerzőinek tudományos adatait is.

(ism.: Sármási Zoltán)